

TURKU PÄHKINÄMÄKI 2

Halistenjatke-nimisen asemakaava-alueen arkeologinen inventointi
12.-16.5.2008

FK Heljä Brusila
Turun maakuntamuseo

Sisällysluettelo:

Kohdetiedot	
1. Aluksi	5
2. Alueen tutkimushistoriaa	5
3. Tutkimusalueen maasto-olosuhteet	6
4. Vuoden 2008 tutkimuksista	7
5. Tutkimustulokset	7
6. Lopuksi	10
Karttaliitteet	12 – 14
Luettelo digikuvista	15
Kuvaliitteet	16 - 19

Kohdetiedot

Kunta	Turku
Entinen kunta	Kaarina vuoteen 1988 asti
Kylä	Ravattula
Nimi	Pähkinämäki 2
Muinaisj. tyyppi Mj:n tarkenne	Muinaisjäännösryhmät Asuinpaikkoja, hautaröykkiö
Laajuus	Turun puolella löytöjä noin 300 m pitkällä (itä-länsis.) ja 200 m leveällä vyöhykkeellä. Alue jatkuu Kaarinan kaupungin puolella
Merkittävyys	Monipuolinen ja laaja muinaisjäännösmiljö, joka on hyvin säilynyt ja omaa tutkimuspotentiaalia. On osa Aurajokilaakson valtakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisyöhykettä.
Tila Omistaja	Iso-Pompo 6:116 Turun kaupunki / Kiinteistölaitos Puutarhakatu 1 20100 Turku
Peruskartta	Pk 1043 12 Turku
Alueen sijainti	p=6715532, i=3243503, z=25 – 45 alueen koordinaatit löytöalueen sisällä olevan Pähkinämäen hautaröykkiön mukaan Noin 3,5 km koilliseen Turun tuomiokirkosta, Kaarinan kaupungin rajalla
Maasto	Etelään ja kaakkoon viettävää metsärinnettä Aurajoen rantapeltojen pohjoispuolella. Rinteessä amfiteatterimainen notkelma, jonka keskellä kumpareellaan on näyttävä hautaröykkiö ja muut löytökohteet kaarena sen ympärillä rinteellä.

Aikaisemmat tutkimukset alueella

Tutkimukset	Tarkastus, Nils Cleve 1940 Kaivaus, Ella Kivikoski 1941 Koekuopat, Heljä Brusila 1990 Koekuopat, Jouko Pukkila 2004 Inventointi, Anna-Liisa Hirviluoto 1954 (Kaarinan inventointi)
Kiinteät mj-löydöt	Hautaröykkiö, Pähkinämäki nro 853010047 Kaksi asuinpaikka-aluetta, Pähkinämäki 2 nro 202010037
Esinelöydöt	KM 11286:1-36 KM 26170:1-20 KM 30563 KM 34595:1-3, KM 34596:1-5, KM 34597

Vuoden 2008 tutkimus

Tutkimuksen luonne Tutkimusalueen laajuus	Halistenjatke-nimisen asemakaava-alueen arkeologinen inventointi N. 13 ha
Tutkimusten kustantaja	Turun kaupungin kiinteistölaitos
Kenttätyöaika	12. – 16.5.2008
Tutkimuksen suorittaja	Turun maakuntamuseo
Tutkijat	Tutkija FK Heljä Brusila (tutkimusjohtaja), FM Jouko Pukkila
Kiinteät mj-löydöt	Kaksi vallimaista muodostumaa kosteikkojen vieressä, todennäköisiä asuinpaikkoja Liite 2: löytökohteet 2 ja 4 (vrt. vuoden 2004 asuinpaikkalöytö ja Kaarinan puolella oleva vallim. muodostuma, lp 6 ja 9) Kaksi nokimaa-aluetta, joissa palaneita kiviä: kalmisto tai asuinpaikka Liite 2: löytökohteet 1 ja 3
Esinelöydöt	KM 37308: 1-3 (löytökohde 4) esihist. saviastianpaloja, kivilaji-iskos KM 37309: 1-2 (löytökohde 9 Kaarinan puolella) saviastianpaloja
Raportti	Alkuperäinen Turun maakuntamuseon arkistossa, kopio toimitettu Museovirastoon ja Turun kiinteistölaitokselle Raporttiin sisältyy: raportin tekstisivut 11 s karttaliitteet 3 s kuvaluettelo 1 s digikuvat 4 s löytöluettelo

1. Aluksi

Halistenjatkeeksi kutsuttu kaava-alue sijaitsee Turun kaupungin itäosassa, Aurajoen pohjoispuolella (Liite 1). Kaava-alue on kolmiomainen, 13 hehtaarin laajuinen maakappale, joka rajoittuu etelässä Vanhaan Ravattulantiehen, lännessä Halisten uuteen asuinalueeseen ja idässä Kaarinnan kaupungin rajaan. Turun kaupungin toimesta alueelle on laadittu asemakaavaa, joka mahdollistaisi Halisten asuinalueen itäpuolen jatkorakentamisen, mistä myös kaavan nimitys juontuu. Vuoteen 1988 asti alue kuului Kaarinaan ja Ravattulan kylään. Arkeologisessa dokumentoinnissa alue tunnetaan nimellä Pähkinämäki. Raportin ja löytökohteiden yhteisnimeksi on annettu Pähkinämäki 2, koska myös entuudestaan tunnetut asuinpaikkalöydöt ovat muinaisjäännösrekisterissä tällä nimellä. Hautaröykkiöt ovat nimellä Pähkinämäki.

Turun maakuntamuseon osalta alueen kaavoitushanke tuli ajankohtaiseksi vuoden 2007 elokuussa, kun kaupungin asemakaavatoimistosta tiedusteltiin alueella olevien tunnettujen muinaisjäännösten suojavyöhyketarvetta. Turun maakuntamuseo ei pitänyt rajojen esittämistä mahdollisena, koska alueen muinaisjäännöksistä ei ollut riittävästi tietoa. Sen sijaan oli viitteitä siitä, että kyseessä on tunnettua laajempi muinaisjäännösmiljö. Tärkeänä pidettiin sitä, että suunnittelun lähtökohtana oli todellisen muinaisjäännöstilanteen selvittäminen arkeologisen koekuopituksen kautta.

Halistenjatkeen asemakaavaluonnos tuli Turun maakuntamuseoon kommentoitavaksi tammi-kuussa 2008. Kaavaluonnoksessa tunnetut muinaisjäännöskohteet olivat lähivirkistysalueen (VL) sisällä, jota kaksi tonttiriviä ja niiden välinen katu ympäröivät kaarena. Rakentaminen oli suunnattu alueelle, jolta ei ollut entuudestaan muinaisjäännöstietoja. Löydöttömyyttä pidettiin kuitenkin näennäisenä arkeologisen tutkimuksen puuttumisen ja useiden lähilöytöjen vuoksi. Maakuntamuseo antoi kaavaluonnoksesta lausunnon 31.1.2008, jossa edellytettiin rakentamiseen suunnitellun alueen arkeologista koetutkimusta. Lisäksi kiinnitettiin huomiota siihen, että alue on muinaisjäännöksineen osa Aurajokivarren valtakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisemavyöhykettä.

Turun kaupungin kiinteistölaitos tilasi arkeologisen koetutkimuksen/inventoinnin Turun maakuntamuseolta maaliskuun alussa. Tutkimuksen maastotyö suoritettiin 12.-16.5.2008 ja se kohdistettiin ensisijaisesti tontti- ja katualueille. Jokunen koekuoppa kaivettiin myös tonttien muodostaman puolikaaren ulkopuolella oleville lähivirkistysalueille. Sen sijaan kaaren sisäpuolella, tunnettujen muinaisjäännösten ympärillä olevaa VL-aluetta ei tarkastettu.

Tutkimuksen suoritti Turun maakuntamuseon tutkija Heijä Brusila apunaan FM Jouko Pukkila. Koekuopat, joista saatiin löytöhavaintoja, kiinnitettiin yhtenäiskoordinaatistoon ja merkittiin kartta-pohjalle kiinteistölaitoksen toimesta/ mittausmekanikko Harri Kottonen. Maasto- ja jälkityövaihe kestivät yhteensä 2 viikkoa ja työ tehtiin Turun kaupungin kiinteistölaitoksen kustannuksella. Alkuperäinen raportti on arkistoitu Turun maakuntamuseon arkistoon ja kopio siitä on toimitettu Museo-
virastoon. Digikuvat on luetteloitu Turun maakuntamuseon kuva-arkiston numerolle DT2008:60:1:1-14. Löytöesineet on luetteloitu Kansallismuseon päänumerolle: KM 37308:1-3 (Kaarinan puolelta löytyneet: KM 37309:1-2, eril. tark. kert.)

2. Alueen tutkimushistoriaa

Ennen inventointi-/koetutkimusten alkua kaava-alueelta oli tiedossa kolme kiinteää muinaisjäännöskohdetta: kaksi asuinpaikka-aluetta ja hautaröykkiö (ennallistettu).

Ensimmäiset tiedot hautaröykkiöstä ovat jo vuodelta 1940, kun alueen silloinen omistaja, Mattilan talon isäntä Kalle Koskinen kertoi maisteri Nils Clevelle talon metsässä olevasta merkillisestä kiviröykkiöstä. Seuraavana vuonna maisteri Ella Kivikoski tutki röykkiön. Se sisälsi kaksi miehen polttohautausta vuoden 500 vaiheilta jKr. Toinen hautaus sisälsi rikkaan hautavarustuksen, toi-

nen oli niukkalöytöisempi. Reunakivien välistä löytyi myös 300 vuotta nuorempia esineitä: viikinkiaikaisen hopeakoristellun miekan osia. Nykyisin tämä hautaröykkiö on Museoviraston hoitokohdeena ja näyttävästi esillä omalla kumpareellaan alueen keskellä.

Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä nimellä **Pähkinämäki**, nro 853010047
Kaivaus 1941, Ella Kivikoski
Inv. 1954, Anna-Liisa Hirviluoto

Asuinpaikoista toinen paljastui vuonna 1990, kun allekirjoittanut oli seuraamassa Vanhan Ravattulantien pohjoispuolelle ja rantapellolle pystytettävien sähköpylväiden kuoppien kaivutyötä. Vanhan soranottoaikan reunalle kaivetusta sähköpylvään haruskuopasta löytyi tällöin nokimaata, saviastianpaloja ja kivi-iskoksia. Paikan pohjoispuolelle metsärinteeseen tehdystä koekuopasta ilmeni, että asuinpaikka jatkui ylämäen suuntaan. Myös Ravattulantien eteläpuolella olevan pelon yläosasta löytyi runsaasti kivistä luonteeseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä – kivilaji-iskoksia.

Toinen asuinpaikoista löytyi vuonna 2004 Museoviraston / FM Jouko Pukkilan suorittamissa koekaivauksissa, joiden tarkoituksena oli löytää uudelle ulkoilureitille tunnetun asuinpaikka-alueen kannalta soveliaain linjaus. Uusi asuinpaikkakohde on pienellä kumpareella noin 50 m:n päässä pohjoiseen edellä mainitusta ja noin 60 m koilliseen hautaröykkiöstä. Saviastianpalojen perusteella asuinpaikka on toistaiseksi voitu ajoittaa ainoastaan esihistorialliseksi. Näissä tutkimuksissa lähistölle tehdystä koekuopasta löytyi myös viikinkiaikainen vyösolki, joka hautaröykkiön miekanosien kanssa vahvistaa näkemystä, että alue on voinut olla pitkäänkin asuttuna.

Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä molemmat asuinpaikat saman nimen alla, **Pähkinämäki 2**, nro 202010037
Koekaiv. 1990, Heljä Brusila
Tark. 1997, Antti Bilund
Koekaiv. 2004, Jouko Pukkila

Kaava-alueen ulkopuolella lähimmät muinaisjäännökset ovat Vanhan Ravattulantien varressa Kaarinan puolella. Myös Pähkinämäen ent. huvilatilan tontilta (Kankare) tien eteläpuolelta on tutkittu (1947) hautaröykkiö. Se ajoittui kutakuinkin samaan aikakauteen kuin siitä satakunta metriä pohjoiseen sijaitseva, edellä mainittu hautaröykkiö.

Tutkimusalueen maasto-olosuhteet

Halistenjatkeen kaava-alue on suurimmaksi osaksi luonnontilassa olevaa metsärinnettä. Asuintontteja sen piirissä on vain neljä – kolme alueen länsinurkassa ja yksi itänurkassa. Lisäksi alueen itäosan halki johtaa pohjois-eteläsuuntainen ulkoilureitti, joka rakennettiin vuonna 2004. Kaava-alueen eteläreunaa myötäilevän Vanhan Ravattulantien eteläpuolella maisema avautuu Aurajokeen viettäviksi rinnepelloiksi, joiden väliin jää metsäinen mäki-alue asuintontteineen. Kaava-alueen länsipuolella on Halisten 1990- ja 2000-luvun puolella rakennettu asuinalue. Kaarinan kaupungin puolella oleva osa metsä- ja peltorinnettä on edelleen täysin maa- ja metsätaloustaloudessa.

Kaava-alueen pohjoispuolisko on mäen lakialuetta, jolla muutamat avokalliokumpareet nousevat 42-45 m:n korkeudelle merenpinnasta. Eteläpuolisko on maapeitteistä ja havupuuvältaista rinnettä. Eteläreunalla kasvaa myös pähkinäpensaita. Maastomuodoltaan rinne on osin kumpuilevaa, osin suhteellisen tasaista, mutta sen keskiosaa leimaa amfiteatterimainen notkelma kalmistokumpare keskuksenaan. Kaava-alueen alareuna on 25-26 m:n korkeuskäyrän tuntumassa, jota myös Vanhan Ravattulantien linjaus suurelta osin noudattelee kaava-alueen kohdalla.

Vuoden 2008 tutkimuksista

Vuoden 2008 tutkimus oli luonteeltaan lähinnä täsmäinventointi, jonka yhteydessä kaivettiin koekuoppia. Ensisijaisena tarkoituksena oli selvittää, onko rakentamiseen suunnitellulla alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä ja miten ne sijoittuivat kaavaluonnoksen mukaisille tonteille. Koekuoppien paikat valittiin maastomuotojen mukaan satunnaisesti (Liite 3). Myös kuoppien merkintä kartalle tapahtui maastomuotojen mukaan. Koordinaattilinjojen merkitseminen maastoon ja koekuoppien kiinnittäminen niihin olisi ollut puuston ym kasvillisuuden vuoksi työlästä ja aikaa vievää. Sama koskee koekuoppien korkeustasojen vaaitusta, jota ei tehty. Tutkimuksen luonteen kannalta tarkoituksenmukaisimpana pidettiin sitä, että vain niille koekuopille tai alueille, joissa havaittiin muinaislöytöjä, otettiin koordinaattisijainti GPS-paikannuksella. Sen suoritti Turun kaupungin kiinteistölaitos tutkimuksen loppuvaiheessa. Löytöpaikkojen korkeussijainti saatiin kaavakartalta metrin tarkkuudella.

Rakentamiseen suunnitellulle puolikaaren muotoiselle alueelle kaivettiin yhteensä 70 koekuoppaa (Liite 3), joiden koko oli vähintään 35 x 35 cm, sekä joitakin pistokuoppia maaperän tarkistamiseksi. Myös tonttikaaren ulkopuolelle suunnitellulle lähivirkistysalueelle (VL), alueen lounaisrinteen ja lakialueen puolelle, kaivettiin kymmenkunta koekuoppaa. Suurin osa kuopista kaivettiin puhtaalta ja koskemattomalta vaikuttavaan maakerrokseen asti. Kuoppien pohjasyvyys vaihteli 20 – 45 cm: n rajoissa. Muutaman koekuopan kaivaminen lopetettiin löytökerrostumaan, kun kerrostuman muinaisjäännoisluonne kävi esim. esinelöydön perusteella hyvin todennäköiseksi. Koekuoppa avattiin lapiotyönä ja kaivamista jatkettiin joko lapiolla tai kaivauslastalla.

Tutkimusajankohtana sää oli suotuista, koko ajan poutainen ja pääosin aurinkoinenkin.

Seuraavassa tutkimuksissa esiin tulleet muinaisjäännökset käsitellään löytökohteittain (1 – 4). Kaikkien koekuoppien maaperähavaintoja ei tässä raportissa käsitellä, lähinnä vain ne, joista löytöhavaintoja tehtiin. Käsiteltävien koekuoppien numerointi noudattaa kuitenkin kentällä kuopalle annettua järjestysnumeroa. Kirjain etuliitteenä viittaa tutkijan nimeen, koska molemmat tutkijat työskentelivät tahoillaan ja merkitsivät koekuopat juoksevasti numerosta 1 lähtien.

Muutama koekuoppa tehtiin myös Kaarinan puolelle, koska siellä havaittiin olevan samankaltainen vallitus ja kosteikko kuin löytökohteessa 2 Turun puolella.

Tutkimustulokset

Löytökohde 1

Nokimaata ja palaneita kiviä – mahdollinen asuinpaikka tai kalmisto

Koekuoppa H 34

p=6715427.287, i=3243423.872, z= n. 30-31

Ei esinelöytöjä

Ei kaivettu kulttuurikerroksen pohjaan asti

Kuva 1

Rinteessä, siirtolohkareesta n. 15 m etelään on loivasti viettävä, tasainen terassimuodostuma, jossa on havaittavissa vähäinen kohouma kuusien keskellä. Terassi viettää pengermäisesti itään ja etelään. Kuusten keskelle kaivetun koekuopan H 34 itäreunassa on noin 20 cm:n syvyydellä pinnasta kivi, jonka länsipuolella on vahvasti noen sekaista maata ja palaneita kiviä. Kuoppaa kaivettiin noin 35 cm:n syvyydelle maanpinnasta, mutta nokimaa ja palaneiden kivien kerrostuma jatkui syvemmälle. Koekuopan itäpuolelle penkereen reunaan tehtiin maaleikkaus, jossa vastavaa ei ollut. Sama koskee kuopan H 34 länsipuolelle, kymmenen metrin säteelle tehtyjä kahta koepistoa (H 36). Mahdollista on, että koekuoppa H 34 osui lieden kohdalle.

Ella Kivikosken tutkima hautaröykkiö on tästä noin 100 m :n päässä koilliseen.

Löytökohde 2

Vallimainen muodostuma, nokimaata ja kiveys – mahdollinen asuinpaikka tai kalmisto

Koekuopat H 30 ja J 22

p=6715488.376, i=3243464.191 (H 30)

p=6715464.841, i=3243430.464 (lounaispää)

Vallimuodostuma n. 35 m:n korkeustasolla

Ei esinelöytöjä

Ei kaivettu kulttuurikerroksen pohjaan asti

Kuva 2-4 ja kansikuva

Rinteen yläosassa, noin 20- 30 m pohjois-koilliseen löytökohteesta 1, on lähes suorakaiteen muotoinen muodostuma, jonka sisällä, ylämäen puolella on tasanne isohko kivi keskellä. Kasvillisuudesta ja maaperästä päätellen kyseessä on kosteikko, johon kerääntyy vettä. Ylämäen eli luoteen puolella kosteikko rajautuu rinteeseen, muilla sivuilla sitä kiertää matala vallimainen kohoama, jonka rinteet viettävät voimakkaammin kaakkoon ja etelään. Muodostuma on lounais-koillisuuntainen ja ainakin 50 m pitkä. Ella Kivikosken tutkima hautaröykkiö on tästä noin 50 m itään hyvän näköyhteyden päässä. Välissä on notkelma.

Vallimuodostuman pitkän sivun keskipaikoille tehdyssä koekuopassa (J 22) turpeen alainen ylin kerrostuma vaikutti ihmistekoiselta. Noin 6 – 20 cm:n syvyydellä oli vaaleanharmaa saven sekainen hiekka, jossa oli paljon 5-15 cm:n kokoisia kiviä. Sen alapuolella, 20-55 cm:n syvyydellä olevassa vaaleanruskeassa hiekkakerrostumassa kiviä ei enää ollut, mutta kerrostuman pohjalla oli järvimalmia. Koekuopan kaivaminen lopetettiin 55 cm:n syvyydessä vastaan tulleet kiveen. Lounais- ja koillisosan koekuoppia (H 30, H 31, H 33, J 21) ei kaivettu yhtä syviksi, mutta 6-20 cm:n syvyydellä olleen kerrostuman kaltaista kerrostumaa ei näiltä tahoilta tavattu. Kyseessä saattaa olla notkelman patoaminen, jotta vesi saataisiin kertymään vallin sisäpuolelle. Mainittu saven sekainen hiekkakerros on voitu kaivaa lammikon kohdalta sitä ruoppaamalla.

Koekuoppa H 30 kaivettiin vallimuodostuman koillisosaan, jossa oli juuri ja juuri havaittavissa vähäinen maakohouma. Sen keskeltä paljastui nokimaata ja kiveys seuraavasti: sammalen ja turpeen alla noin 15 cm vahva ruskea hiekkamulta (kult. kerrosta muistuttava) ja sen alapuolella noen sekaista maata ainakin 10-15 cm:n vahvuudelta. Noin 25-30 cm:n syvyydessä alkoi selvä kiveys, jonka välissä oli myös nokimaata. Kiveystä ei puhkaistu.

Koekuopan H 30 luoteispuolelle ylärinteen suuntaan, kosteikon kohdalle ja vallimuodostuman lounaispäähän kaivetuissa koekuopissa ja –pistoissa maaperässä ei havaittu normaalista poikkeavaa. Vaikutelmaksi jäi, että vesipaikan patoamisessa oli käytetty hyväksi luonnonmukaisia maastomuotoja.

Löytökohteiden 1 ja 2 välillä on suuri siirtolohkare, joka on joskus halkaistu poraamalla siihen reikä (p=6715445, i=3243427). Lisäksi löytökohteiden välimaastossa ja muuallakin rinteessä on useampia pyöreähköjä maakuopanteita, joiden tarkoitusperä on tuntematon. Osa on halkaisijaltaan n. 2 m.

Löytökohde 3

Nokimaata ja palaneita kiviä – mahdollinen asuinpaikka tai kalmisto

Koekuoppa H 26

p=6715591.098, i=3243501.971, z=35

Ei esinelöytöjä

Kulttuurikerrosta ei kaivettu pohjaan asti

Kuva 5

Loivassa rinteessä kuusikossa on terassimainen muodostuma tai matala kumpare, jonka sivut viettävät selkeimmin itään ja etelään. Koekuopasta paljastui noin 25 cm:n syvyydestä alkaen noen sekainen maa, jossa on palaneita kiviä, myös vähän hiiltä (vrt lk 1). Turpeen ja nokimaakeroksen välissä oli kulttuurikerrostumalta vaikuttava hiekkakerros, paks n. 15 cm. Kaivettu syvyys 35 cm, josta nokimaakerros vielä jatkui alaspäin. Koekuopan 26 pohjoispuolelle 12 m:n päähän kaivetussa kuopassa vastaavaa ei havaittu, mutta alueella oli hieno hiekkamaa.

Ella Kivikosken tutkima hautaröykkiö on tästä noin 100 m:n päässä etelään, välissä loiva notkelma.

Löytökohde 4

Matala harjanne tai terassi, jossa rakenteita ja kulttuurikerrostumaa – esihist. asuinpaikka

Koekuopat H 13, J 7, J 8, J 10

p=6715556.153, i=3243606.632 (H 13)

p=6715582.800, i=3243657, 658 (J 8)

34 m:n korkeuskäyrän paikkeilla

Esihistoriallisia esinelöytöjä KM 37308:1-3

Kuvat 6 – 7

Rinteessä Kaarinan rajan vieressä on maastomuodostuma, joka työntyy koillisen suunnalta lounaaseen päin rinneterassiksi tai matalaksi, suhteellisen tasalakiseksi harjanteeksi. Sen ylärinteen puoleiselle sivulle jää kosteikkomainen alue, mutta kaakon, etelän ja lounaan puoleiset rinteet viettävät alas voimakkaammin. Harjanteen pituus on ainakin 60 m ja leveys 22 m. Harjanteella kasvaa havupuita ja länsiosassa on maakiviä. (Vrt. lk. 2 ja Kaarinan puolella oleva valli)

Koekuoppa H 13 kaivettiin harjanteen eteläosan reunalla olevaan, n. 9 m leveään ”painanteseen”. Koekuopasta paljastui noin 25 cm:n syvyydeltä ohuehko tumma kerrostuma, jonka alapuolella oli kiveys. Tummasta kerrostumasta löytyi pieni pala esihistoriallista keramiikkaa (KM 37308:1). Kiveys tulkittiin rakenteeksi ja koekuoppa kaivettiin vain 30 cm:n syvyyteen.

Koekuopan H 13 pohjoispuolelle harjanteen päälle ja alapuolelle noin 3 m:n päähän lounaaseen tehtiin pienet koepistot, mutta vastaavaa kiveystä ei havaittu. Sen sijaan pintaturpeen alainen hiekka saattoi olla värjäätynyttä ja kulttuurikerrostumaa.

Koekuoppa J 7 kaivettiin harjanteen kaakkoisreunan keskipaikkeille, noin 13,5 m:n päähän kuopasta H 13. Pintaturpeen alla oli ainakin 55 cm:n syvyyteen asti humuksen sekaista hiekkaa ja kivikkoa, joka oli hyvin tiivis ja samankaltainen koko puolen metrin vahvuudelta. Kivikko muodostui 5-20 cm:n kokoisista pyöreistä sekä lohkotuista kivistä. Luontaista pohjaa ei tavoitettu vielä 55 cm:n syvyydessä, johon kaivaminen lopetettiin. Kivikon seassa oli ollut isohko porfyyrista kiveä oleva levymäinen kivilaji-iskos (KM 37308:3), joka löytyi vasta kuoppaa täytettäessä. Vastaavanlainen humuksen sekaisessa hiekkakerroksessa oleva kivipakkaus on myös Kaarinan puolella olevan kosteikon etelärinteellä. Kivipakkauksen katsotaan kuuluvan johonkin rakenteeseen.

Koekuoppa J 10 kaivettiin harjanteen koillisosaan, noin 18,5 m pohjoiseen kuopasta J 7. Turvekerroksen alla oli 5-10 cm:n syvyydellä humuksen sekainen hiekka ja sen alla ruskea hiekka, jonka seassa oli kiviä. Tästä kerrostumasta löytyi noin 15 cm:n syvyydeltä kaksi esihistoriallista saviastianpalaa (KM 37308:2) ja kaivaminen lopetettiin tähän syvyyteen. Koekuopan itäpuolelle lähelle Kaarinan rajaa kaivetussa kuopassa (J 8) turpeen alainen kerros vaikutti myös kulttuuri-

kerrostumalta.

Vuonna 2004 todettu asuinkumpare on 30-40 m:n päässä lounaaseen löytökohteesta 4 ja Ella Kivikosken tutkima hautaröykkiö noin 120 m:n päässä lounaaseen löytökohteesta 4.

Kaarinan puolella oleva valli kosteikkoineen on tästä kohteesta noin 50 m:n päässä itään. Sen eteläreunan kivipakkaus on rinnastettavissa kohteeseen 4 ja lammikkomainen kosteikko kohteeseen 2 joskin on tätä suurempi. (ks erillinen tarkastusraportti)

Muita havaintoja

Tutkimusalueen itänurkkaan, Harjulan tontin ja Kaarinan rajan välissä olevaan metsärinteeseen tehdyissä koekuopissa (J 2, J 3) maaperän kerrostumat poikkesivat normaaleista metsämaakerrostumista. Koska turvekerros puuttui ja humuksensekainen pintakerros oli runsas 25 cm paksu, lienee alueella tapahtunut joskus maanmuokkausta, esim. pellonmuokkausta. Todettakoon, että vieressä Kaarinan puolella on rautakautiseksi tulkittu hautaröykkiö. Havainnot tehtiin parista koekuopasta, jotka kaivettiin 30 – 60 m:n päähän kaakkoon löytökohteesta 4.

Ulkoilureitin ja löytökohteen 4 välissä olevassa tiheässä kuusikossa on maastomuodoista hahmotettavissa ojanne, joka johtaa ylämäen suunnalta alas kohti löytökohteen 4 ja vuonna 2004 paljastuneen asuinpaikan välimaastoa. Ojanteen tarkoitus jäi selvittämättä, koska puiden taaja juuristo esti kaivamisen sen kohdalla ja ympäröivässä metsikössä. Mahdollista on, että ojanne on kaivettu rinteeseen veden johtamiseksi.

Lopuksi

Turussa Kaarinan kaupungin rajalla sijaitsevan Pähkinämäen rinteiden arkeologinen täsmäinventointi tehtiin Halistenjatke -nimisellä asemakaava-alueella. Tutkimus katsottiin aiheelliseksi, koska kaava-alueen piiristä ja lähiympäristöstä tunnettiin entuudestaan useampia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Koekuopat keskitettiin rakentamiseen suunnitellulle alueelle, jokunen kaivettiin myös länsi- ja pohjoispuolen lähivirkistysalueille. Entuudestaan tunnettujen löytökohteiden välimaastoja ja ympäristöjä ei tarkastettu eikä koekuopitettu, koska ne olivat kaavaluonnoksessa lähivirkistysalueena ja samalla muinaisjäänösten suojavyöhykkeenä.

Koetutkimuksissa alueelta todettiin neljä löytökohdetta, jotka voitiin tulkita kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Kahdessa kohteessa löytöhavainnot viittaavat joko hautapaikkaan, johon on voitu tehdä polttohautauksia tai asumuksen paikkaan, jossa koekuoppa saattoi osua lieden kohdalle (löytökohteet 1 ja 3). Kaksi vallimaista muodostumaa vesipaikkoineen on tulkittavissa lähinnä asuinpaikoiksi (löytökohteet 2 ja 4). Löytökohteesta 4 löytyi myös esihistoriallista keramiikkaa ja kivilaji-iskos. Huomionarvoista on myös se, että nämä uudet, rinteellä sijaitsevat löytökohteet kaartavat alueen keskellä, omalla kumpareellaan olevaa keskisen rautakauden hautaröykkiötä. Löytökohdetta 2 muistuttava vallimainen muodostuma vesipaikkoineen todettiin myös Kaarinan kaupungin puolelta, Vanhan Ravattulantien pohjoispuolella olevan hautaröykkiön yläpuolisesta rinteestä.

Tähän mennessä löytyneiden esineiden perusteella näyttää siltä, että alueella on toimittu ja asuttu hyvin pitkällä aikavälillä. Kivilaji-iskokset ovat tavallisia kivikautisluonteisilla asuinpaikoilla. Niiden ja muinaisten rantakorkeuksien perusteella alueella on voitu asua jo kivikauden loppupuolella, yli 4000 vuotta sitten. Kivilaji-iskoksia tavataan kuitenkin myös varhaismetallikautisilta asuinpaikoilta. Tutkittuihin hautaröykkiöihin polttohautaukset on tehty keskisellä rautakaudella 500-luvun alun tienoilla. Viikinkiaikaiset (800-1050 jKr) miekan kahvan osat ja vyösolki kertovat puolestaan 300 vuotta myöhemmästäkin toiminnasta alueella.

Tähän mennessä tietoon tulleet muinaisjäännökset ovat asuinpaikkoja ja hautaröykkiöitä. Sen

sijaan keskiselle ja nuoremmalle rautakaudelle ominaista polttokenttäkalmistoa ja 1000- 1100-luvuilla käyttöön tullutta ruumiskalmistoa alueelta ei ole vielä löydetty. Ne voisivat sijaita esimerkiksi hautaröykkiökumpareen rinteillä tai lähimaastossa, joita ei ole vielä lähemmin tarkastettu.

Tutkimuksissa löydetty neljä kohdetta paljastuivat pienten, keskimäärin 35x35 cm:n kokoisten ja silmämääräisesti valittuihin paikkoihin kaivettujen koekuoppien avulla. Tämä herättää väistämättä kysymään, onko alueen kaikki muinaisjäännökset vielä nytkään löydetty ja onko niitä maan uumenissa tätäkin tiheämmin, nimen omaa sellaisia, joista maanpinnalle näkyvät merkit ovat minimaalisia (kuten lk 1 ja 3) tai täysin olemattomia (ruumiskalmisto, muinaispelto, asuinpaikka, kulkuväylät).

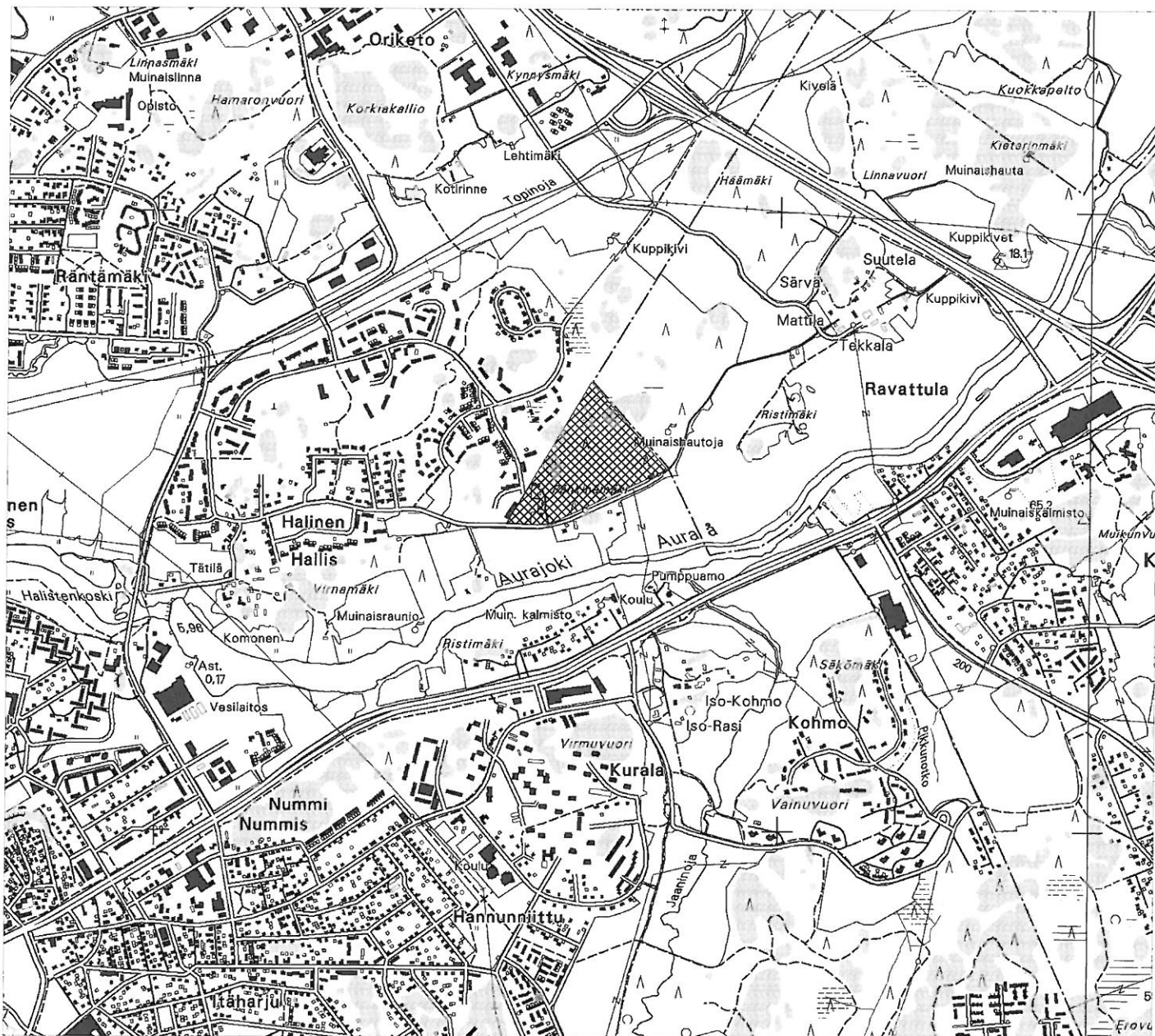
Vuoden 2008 tutkimuksissa muodostui käsitys, että Pähkinämäen rinne muodostaa merkittävän muinaisjäännösmiljöön, jonka muinaisjäännöstilannetta ja ajallista ulottuvuutta ei vielä kokonaisuudessaan tunneta. Kuitenkin jo tähänastiset löydöt antavat viitteen siitä, että alueella on tutkimuspotentiaalia, joka voisi tuoda arvokasta lisätietoa moniin esihistoriallisiin asutusta koskeviin kysymyksiin. Tutkimukset tulee kuitenkin voida tehdä riittävin resurssein ja suunnitelmallisesti toteutettavien arkeologisten kaivausten pohjalta.

Turussa 8.8.2008

Heljä Brusila
Tutkija
Turun maakuntamuseo

Ote peruskartasta 1043 12 Littoinen, MK 1:20000

TURKU Pähkinämäki 2

Halistenjatkeen asemakaava-alue

TURKU, Pähkinämäki 2
Halistenjatke-nimisen asema-
kaava-alueen muinaisjäännös-
inventointi 12. – 16.5.2008
H. Brusila

Inventoinnissa paljastuneet
 löytökohteet 1 – 4

Entuudestaan tunnetut
 löytökohteet

- 5. hautaröykkiö
- 6. asuinpaikka
- 7. asuinpaikka
- 8. hautaröykkiö

Kaarinan puolella olevat
 löytökohteet

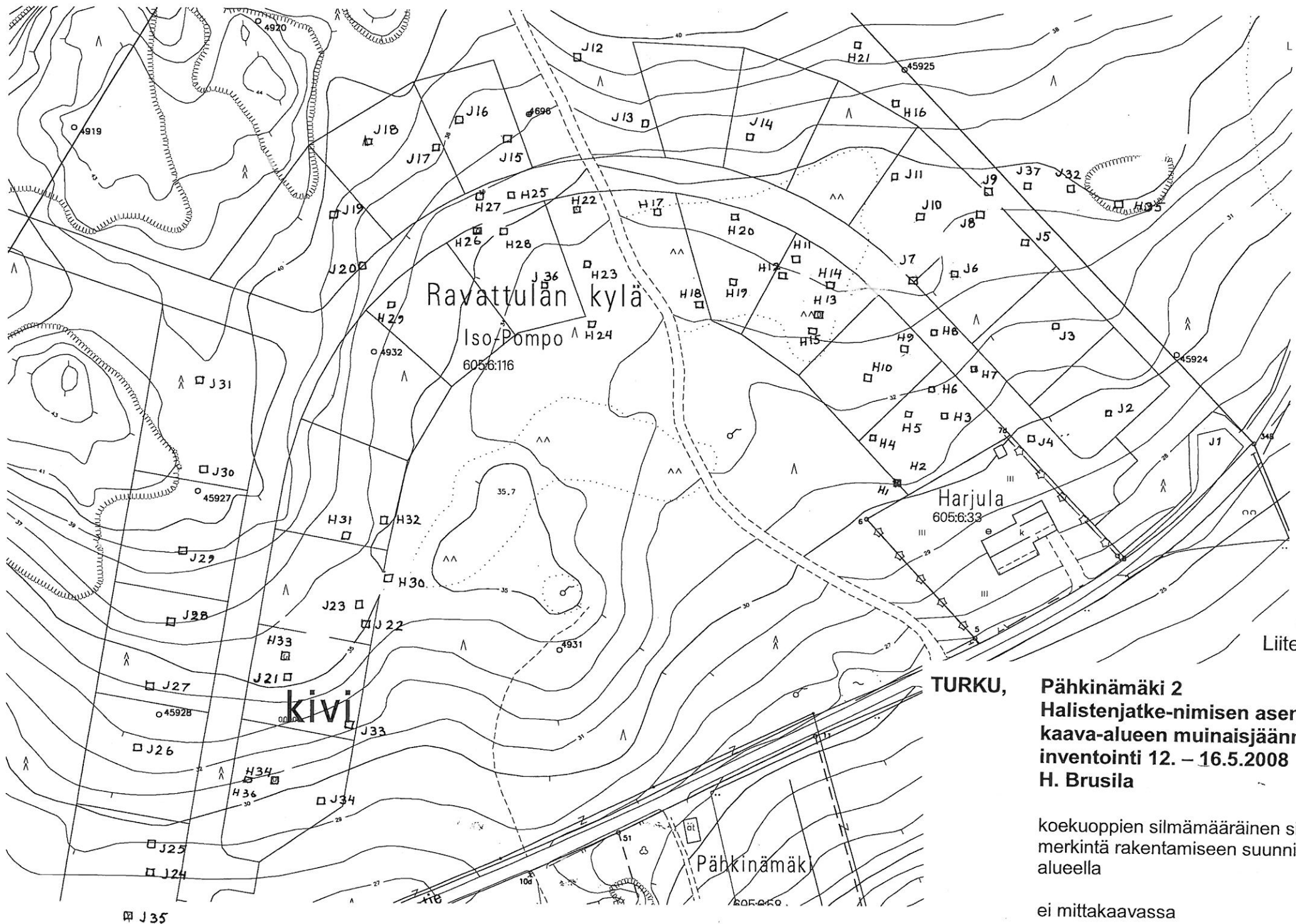
- 9. vallimainen muodostuma
 (vrt lk. 2)
- 10. hautaröykkiö

löytöpaikan koekuoppa, jolle an-
 nettu koordinaattisijainti

TILASTOTIEDOT	Pinta-ala ha	Rak.cikeus k.m ²
A	4.1113	8805
Y		
K		
P		
T		
Muut korttelialueet		
Puistot, suojaviheralueet	6.8698	
Kadut, liikennealueet	1.2947	
Muut alueet		
Kaava-alue yhteensä	12.2758	8805

Pohjakarttana ote asemakaavaehdotuksesta
 MK 1:2000

Liite 3

TURKU, Pähkinämäki 2
Halistenjatke-nimisen asema-
kaava-alueen muinaisjännös-
inventointi 12. – 16.5.2008
H. Brusila

koekuoppien silmämääräinen sijainti
 merkintä rakentamiseen suunnitellulla
 alueella

ei mittakaavassa

Luettelo digikuvista,

jotka on otettu 2008 suoritettuna muinaisjäännösinventoinnin yhteydessä **Turun Pähkinämäen** rinteellä, Halistenjatke-nimisellä asemakaava-alueella. Kuvat on luetteloitu Turun maakuntamuseon kuvaarkiston numeroille DT2008:60:1:1-14

Kuvannut tutkija Heljä Brusila 12.-16.5.2008

DT2008:60:1:1	Hautaröykkiö
DT2008:60:1:2	Hautaröykkiö
DT2008:60:1:3	Hautaröykkiö
DT2008:60:1:4	Löytökohteen 2 "vallin päällystä" lounaasta kuvattuna. Kosteikko vasemmalla.
DT2008:60:1:5	Löytökohde 3, jossa nokimaata ja palaneita kiviä. Kuvattu kaakosta.
DT2008:60:1:6	Löytökohteen 2 koillisosaa etelästä kuvattuna. Koekuopan paalu kuusten keskellä
DT2008:60:1:7	Löytökohteen 2 koillisosaa koillisesta kuvattuna. Taustalla kosteikko, sen edessä koekuoppa paalun kohdalla. Nokimaata ja palaneita kiviä.
DT2008:60:1:8	Löytökohteen 2 koillisosaa, jossa nokimaata ja kiveys
DT2008:60:1:9	Löytökohde 4. Länsiosaa.
DT2008:60:1:10	Löytökohde 4. Länsiosaa
DT2008:60:1:11	Löytökohde 4. Lounaisosaa
DT2008:60:1:12	Löytökohde 1 idästä kuvattuna. Nokimaata ja kiveys
DT2008:60:1:13	Siirtolohkare, kuvattu etelästä.
DT2008:60:1:14	Löytökohde 2. Koillispää.

Kuva 1. Turku, Pähkinämäki 2. Löytökohde 1, jossa paalun kohdalla nokimaata ja palaneita kiviä. Kuvattu idästä. DT2008:60:1:12 /H. Brusila

Kuva 2. Turku, Pähkinämäki 2. Löytökohde 2, jossa vallimainen muodostuma. Kuvassa etualalla kohteen koillisosaa, jossa paalun kohdalla nokimaata ja palaneita kiviä. Taustalla kuvan keskellä kosteikko. Kuvattu koillisesta. DT2008:60:1:7 /H. Brusila

Kuva 3. Turku, Pähkinämäki 2. Vallimaisen muodostuman lounaisosaa löytökohteessa 2. Kuvattu lounaasta. DT2008:60:1:4 /H. Brusila

Kuva 4. Turku, Pähkinämäki 2. Löytökohteen 2 koillisosaa, jossa paalun kohdalla kuusten välissä nokimaata ja palaneita kiviä. Kuvattu etelästä. DT2008:60:1:6 /H. Brusila

Kuva 5. Turku, Pähkinämäki 2. Löytökohde 3. Kuusten keskellä olevan paalun kohdalla nokimaata ja palaneita kiviä. Kuvattu kaakosta. DT2008:60:1:5 /H. Brusila

Kuva 6. Turku, Pähkinämäki 2. Löytökohde 4. Kuusikossa kuvan vasemman puoliskon keskiosassa lounais-koillissuuntaisen matalan harjanteen lounaisosaa, johon tehdystä koekuopasta löytyi kulttuurimaata, kiveystä ja esihistoriallisen saviastian pala. DT2008:60:1:9 /H. Brusila

Kuva 7. Turku, Pähkinämäki 2. Löytökohteen 4 lounaisosaa etelästä kuvattuna. Vasemmalla taustan metsikössä kosteikko. DT2008:60:1:11 /H. Brusila

Kuva 8. Turku, Pähkinämäki 2. Löytökohteiden 1 ja 2 välissä oleva halkaistu siirtolohkare lounaasta kuvattuna. Taustalla metsikössä löytökohde 2, vallimainen muodostuma, jonka sisällä kosteikko. DT2008:60:1:13 /H. Brusila